

BOL'S KUNSTSCHATTEN

DOOR

A. BREDIUS.

IN tegenstelling met zijn beroemden Meester, die zijn kostbare kunstverzameling voor een appel en een ei moest zien verkoopen en in zorgen stierf, kon FERDINAND BOL in zijn pronkvolle woning op de Heerengracht bij de Reguliersgracht kalm den laatsten adem uitblazen.

Op REMBRANDT's begrafenisdag, 8 October 1669, maakte BOL, weduwnaar van ELISABETH DEL, de huwelijksche voorwaarden met zijn schatrijke tweede vrouw, ANNA VAN ARCKEL (ERCKEL schrijven de Notarissen steeds, doch zij teekent ARCKEL). Hij bezat toen nog geen groot fortuin (ƒ 14.800.— waarvan de helft aan zijn zoon ELBERT moest uitgekeerd worden), maar reeds een aardige inboedel en een fraaie collectie schilderijen. Een afschrift van de door hem zelf geschreven lijst daarvan berust onder de Protocollen van Not. E. DE WITT, maar de oorspronkelijke huwelijksche voorwaarden, bij Not. A. VAN DEN ENDE gemaakt, zijn niet meer aanwezig.

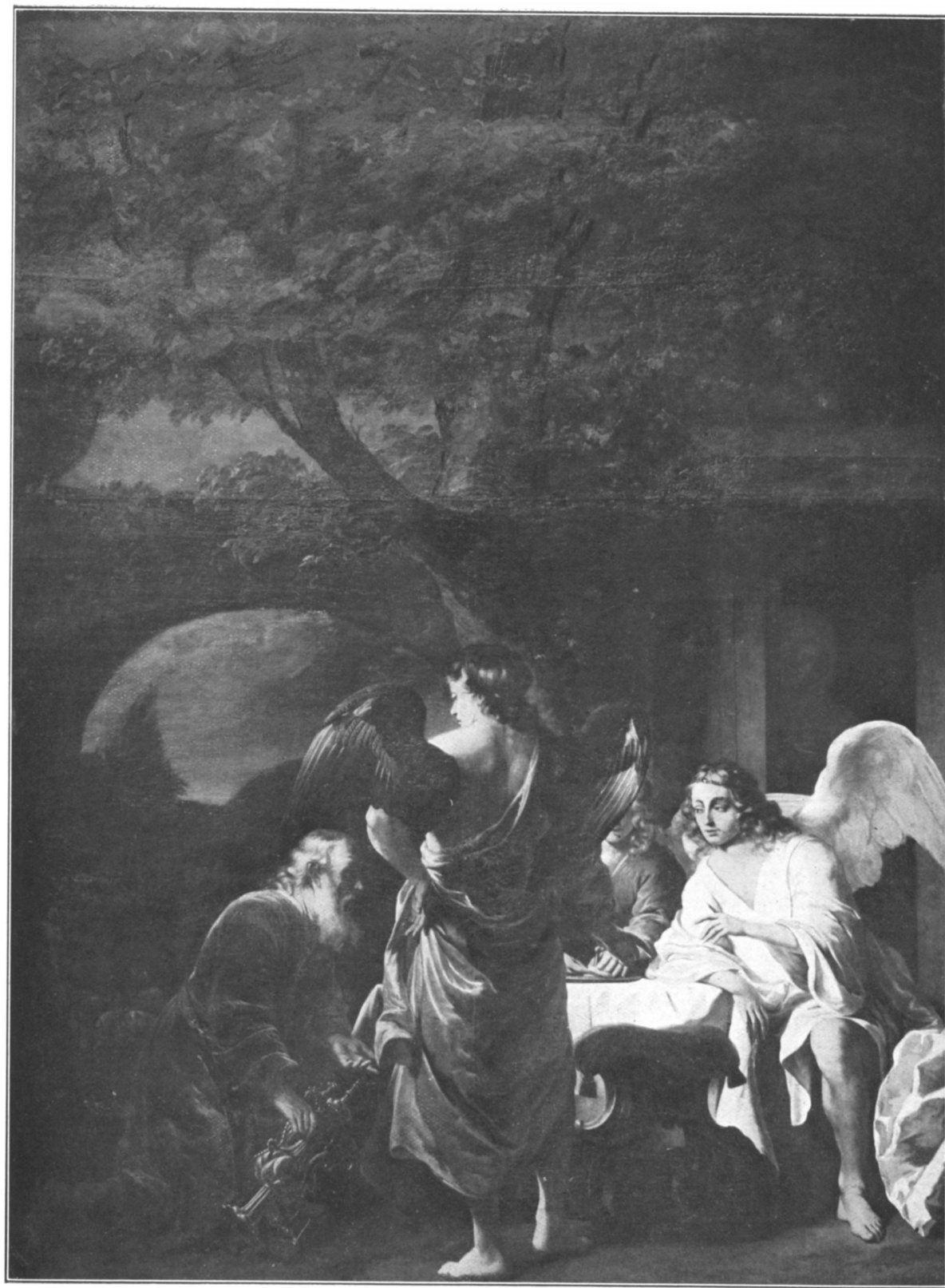
Belangrijk voor ons zijn daarbij in de eerste plaats de werken van REMBRANDT. En vooral diens schilderij van Abraham en de Engelen, nu in de

Ermitage te St. Petersburg. Hoe veel heeft BOL zich daarvan toegeeigend bij zijn eigene schilderij met dit onderwerp, nu in 's-Rijks Museum! Maar hoe ver bleef hij bij zijn voorbeeld achter, vooral wat het koloriet betreft. Wij geven hier de beide schilderijen in reproductie onzen lezers ter vergelijking.

Geen wonder, dat BOL, steeds dit werk van REMBRANDT onder de oogen hebbende, zich aangetrokken gevoelde, het zelfde bijbelsche verhaal op het doek te brengen. BOL's schilderij is in de hoogte, en daarna heeft hij zich ook in zijn compositie een weinig gericht; de samenstelling sluit zich overigens, tot in details, dicht bij REMBRANDT's stuk aan. Wat bij BOL hindert, is het oppervlakkige en de geringere uitdrukking in de gezichten.

Nadat BOL eerst gewaagt van 29 zilveren lepels, een gedreven kandelaar met snuiter, gedenkpenningen op JACOB BACKER en GOVERT FLINCK, een gouden ketting met een klater en een wêlvoorzien inboedel komen de schilderijen aan de beurt.

1. Abraham's offerhande.	23. een van VOLCKAERT VAN LIER.
2. hart met wilt varcken.	24. een grautie van MOYAERT sijnde.
3. lantschap van VAN LUDICK.	25. een afdoeningh vant kruijs.
4. do. van ROGHMAN.	26. een print van VAILLANT.
5. Stilleven.	27. een seetie van PORCELLIS.
6. Zeestrant.	28. een goude kop van VANDEN BOS.
7. boerties ADRIAEN BROUWER.	29. een wittebroot van KALFF.
8. dootshoofd.	30. een gouden schael van DEN UYL.
9. tronie.	31. een lantschap van BOL.
10. scheepie.	32. een van KRABBETIE en VAN DER DOES.
11. bruggetie.	33. een van THOMAS WYCK.
13. <i>een grafleggingh van</i> REMBRANDT.	34. een lantschap van BOL.
14. <i>een besnijdenis</i> van do.	35. een do. van JAN LOOTEN.
15. een van Pirrus en Fabritius.	36. een Hagar met de Engel van BOL.
16. daer Joseph den droom uytleyt, van REMBRANDT.	37. een lantschap van MOLIJN.
17. lantschap van RUYSDAEL.	38. een lantschap van WILS.
18. een dito van ROESCHART (ROESSCHER.)	39. een St. Jan van BYLAERT.
19. een maneschijn van BOL.	40. een out man van REMBRANDT.
20. lantschap van JAN LOOTEN.	41. een jongmans tronie van Ombre.
21. een Elias.	42. <i>Abraham en de Engelen van</i> REMBRANDT.
22. een Tobias.	43. een lantschap van REMBRANDT.

REMBRANDT.
ABRAHAM EN DE ENGELN (St. Petersburg.)

REMBRANDT.
ABRAHAM EN DE ENGELN (St. Petersburg.)

44. een grauwtie van RUBENS,	60. een do. naer Burgemr SPIEGEL.
45. een dootshooft.	61. een do. naerden Ontfanger SPIEGEL.
46. lantschap <i>na</i> MOLYN.	62. een do. naer de Keurvorst van
47. Model van RUBENS.	Brandenburgh.
48. Out mans tronie.	
49. grautie van PERCELLIS.	<i>Pleysterwerck.</i>
50. een jachte model van BOL.	Bachanael kinderties van COLYN.
51. PIETER MULIER, zeetge.	4 getijde van COLYN.
52. Joseph en Maria van PYNAS.	een lieve vrouw do.
53. daer Moses de wet afbrenght,	een Venus do.
model van BOL.	een Pallas do.
54. Een conterfeijtsel van mijn vader	de modellen van 't Stathuijs. ¹⁾
door REMBRANDT.	2 vrouwe statuen,
55. do. Conterfeytsel door BOL.	noch verscheyde beeltgens van pleyster
56. 2 <i>Conterfeytsels van my en mijn</i>	en gegoten.
<i>huysvrouw.</i>	
57. <i>noch een van myn huysvrouw.</i>	<i>Harnassen.</i>
58. een teekeningh naer myn schoon-	Nog schilderijen die van ELBERT myn
vader.	soon syn (syn moeders goet.) Niet
59. een do. naer myn vader.	nader gespecificeerd).

Merkwaardig is dat portret van BOL's vader door REMBRANDT. En een ander schilderij, dat met het tweede huwelijk in huis kwam, geeft ook te denken. Het is het portret van ANNA VAN ARCKEL met haren eersten man (SCHARLAKEN) „verthonnende Isacq en Rebecca door FERD. BOL! Wellicht zijn, onder dat conterfeijten de eerste beginselen dier affectie ontstaan, die tot dit tweede huwelijk van BOL zou leiden.

Zien wij nu eens wat ANNA VAN ARCKEL al zoo bezat. Zij had er zeer nauwkeurige aantekening van gehouden, en het moet voor ELBERT BOL een pijnlijke tijd geweest zijn, toen in 1680 zijn tweede moeder en zeer kort daarna zijn vader stierf. De eerste toch liet bijna al hare kostbaarheden aan haar eigene familie na. In een reeks van Testamenten had zij elk stuk nauwkeurig aange-
wezen, dat aan de verschillende erfgenamen moest komen, en dan nog beval zij, dat na haar overlijden te gelde gemaakt moest worden al hare juweelen, goud zilver, het merkwaardige clavecimbel, een marmeren koelvat, àl haar porcelein enz.

1) Denkelijk de modellen van QUELLINUS, nu in 's-Rijks Museum.

Haar laatste testament van 27 Maart 1680, toen zij ziek te bedde lag en haar echtgenoot zeker ook reeds ongesteld was, spreekt van legaten aan

LODEWYCK VERTANGEN	f 8000.—
ANNA VERTANGEN, diens dochter.	„ 3000.—
JAN en CORNELIS VAN DE POLL ieder.	„ 1000.—
SARA VAN DE POLL, wede van LUDOLF DE ROY	„ 3000.—
ANTHONETTA VAN DE POLL, getr. met GYSB. VAN BRIENEN	„ 8000.—
JOHANNA VAN DE POLL, getr. met WILHELMUS STRABEECK	„ 4000.—
GODERT VAN DE POLL.	„ 3000.—
SARA VERTANGEN.	„ 5000.—
TOBIAS VAN ARCKEL (haar broeder).	„ 5000.—
en bovendien een lijfrente van f 400.— 's jaars.	

Haar man, FERDINAND BOL maar f 4000.— en bovendien de duarie van f 10.000 en het vruchtgebruik van een kapitaal van f 40.000.— dat later aan bovengenoemde erfgenamen moest komen.

In al hare testamenten ¹⁾ beveelt zij, dat haar lijk „met de laeste boete op d'allerfatsoenlyckste manier” moet begraven worden. BOL moet zijn zoon en haren broeder TOBIAS van rouwkleederen en wat tot de rouw behoort „op 't „ryckelijckste en fatsoenlyckste voorsien” enz, Haar broeder mag 12 weken in het sterfhuis komen wonen mits zich naar BOL's genoeg gedragende. Eerst 12 weken na haar overlijden mag haar testament geopend worden.

Ik stipte maar het een en ander aan uit den vorstelijken boedel die 20 Januari 1681 geïnventariseerd werd.

20 Jan. 1681. Inventaris van de goederen nagelaten door wylen Juffrouwe ANNA VAN ERCKEL salr., in haar leven eerder huysvrouwe van wylen den Heer ERASMUS SCHARLAKEN, en laat getrouwt geweest met den Hr. FERDINANDUS BOL, op den A^o 1650 overleden ²⁾. geextraheert uyt seecker boeck in folio met hoorn parcquement overtrocken, door ANNA VAN ERCKEL van den Staat en gelegentheit hares boedels gehouden.

Een *zeer rijke en kostbare* inboedel, vooral meubels.

O. a. een clavecimbael staartstuck met drij registers en gesnede voet synde 5 kinderties, mitsgaders een lessenaer van sacredane hout.

een slaand horlogie slingerwerck, het gewicht overgooten *met silver*.

Ses groote albaste beelden, Venus, Vulcanus, de liefde, een Lantman en Lantwyff en een met een hoorn onder den arm.

¹⁾ Voor Not. A. VAN DEN ENDE en E. DE WITT verleden.

²⁾ Niet ingevuld. Zij overleed 11 April 1680.

het contrefeytsel van de overledene geboetseert levensgroot.

Kostbare juweelen, paarden om den hals, (om de handen een braselett van 305 paarden) en een grooter soort 236 st.

een schoon snaacksgewijs gedreven silver Lampet en becken.

gedreven juweelkoffer daer men het middelste uyt kan heffen met blau fluweel gevoert.

een kamerbehangsel van gout leer de grond wit vergulde en groene bloemen.

Onder de schilderijen noem ik slechts:

een stuckie synde maaghdekussies door BREDENBERGH (BREENBERGH?)

een Zeestrand door JAN DE BOER.

een Zeestorm door YSERKANT.

een Ovael daerin een bestevaer met een boeck door STAVEREN.

een Apollo door DIRCK SANTVOORT.

2 achtkante tronieties van JAN HALS.

2 d°. vierkant.

de groetenis Mariae door den Overledene gesteecken.

een boerebanckettie door JAN SPAIGNAERT.

3 ronde klyne Lantschappies door CODDE (CH. CODDE?)

16 schilderijtjes *door des Overledens broeder gedaen.*

Schepen met de pen door W. VAN DE VELDE.

een dito daerin 't Princeschip en Jacht.

een klyne teeckeningh van deselve meester.

Ceres, Venus en Bachus door VERTANGEN.

des Oyerledens en desselfs eerste mans contrefeytsel verthonende Isacq en Rebecca, in een ebbe lijst door FERD. BOL.

een feston van frutagie en bloemen in een gesneden verg. lijst door VERELST.

het contrefeytsel van de Hr. SCHARLAECKEN en desselts huysvrouw in anticque klederen door OVENS in een gesnede vergulde lijst.

een schilderij de historie van Bouckes (!) en Philemon door VAN SORGEN (SORGH) in een verg. lijst.

een papetend besge van DOU, in een vergulde lijst.

een jaargedicht door d'overledene gemaect in vergulde lijst.

de besnijdenis Christi door EECKHOUT.

Tusschen f 60 en f 70.000.— aan Obligatien, ca 100 gouden ducaten &c.

Ik hoop later wel eens op de zeldzame schilders SPAIGNAERT en ROESSCHER terug te komen die in deze verzamelingen voorkomen.

19 April 1681 quiteeren de voogden van ELBERT BOL, des schilders ééinig overgebleven kind, de erfgenamen van zijn tweede moeder, en bekennen ontvangen te hebben:

drie obligaties, samen *f* 13.000.—

den inboedel — ten minste wat er nog voor ELBERT overschoot;

een obligatie van *f* 10,000.— en twee à *f* 3600.—

een strik en boot met diamanten, die BOL aan zijn tweede vrouw bij het huwelijk schonk, enz.¹⁾

29 Dec. 1682 bekent ELBERT BOLL (meest wordt de naam met twee ll geschreven)²⁾ uit handen van zijn voogden ± *f* 36.000.— ontvangen te hebben.³⁾

Later erfde de Advokaat ELBERT BOL nog aardig van de familie DEL, zoodat hij toch een welgesteld man was gebleven voor die dagen. In elk geval blijkt uit al deze gegevens, dat BOL's welvarendheid niet zoozeer het gevolg was van de opbrengst van zijn schilderwerk dan wel van de rijkdommen zijner tweede wederhelft.

1) Prot. Not. E. DE WITT, Amsterdam.

2) Handteekening van BOL 23 Sept. 1670 bij Not. DANCKERTSZ:

Ferdinandus BOLL

3) Prot. Not. G. STEEMAN, Amsterdam.

